

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1988-1989

1er MARS 1989

PROPOSITION DE RESOLUTION

**relative à la sauvegarde
des forêts tropicales**

(Déposée par MM. Daras
et Van Dienderen)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Plutôt que d'élire, comme chaque année, un homme ou une femme de l'année, le magazine Time vient de désigner à ce titre ... la planète Terre. Cette désignation inhabituelle est symbolique à plus d'un titre. Elle symbolise à la fois notre meilleure connaissance et notre plus grande angoisse. Les techniques modernes, dont les satellites, nous ont effectivement permis d'acquérir une foule d'informations sur notre planète et sur son évolution. Elles nous permettent de constater l'érosion de la couche d'ozone protecteur, de voir l'avance des déserts et le recul des forêts, ... En un mot, de prendre conscience de la fragilité de notre vaisseau spatial. D'où l'angoisse.

Mais si de plus en plus de scientifiques poussent des cris d'alarme, si de plus en plus de décideurs politiques sont convaincus de la nécessité d'agir, des intérêts locaux, souvent privés, à la recherche d'un criminel profit à court terme, empêchent l'adoption des mesures indispensables.

L'année 1988 aura été à cet égard plus qu'exemplative. Il suffit de rappeler quelques faits en rapport avec la problématique de cette résolution :

— les scientifiques du monde entier constatent l'augmentation effrayante de l'effet de serre, et an-

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1988-1989

1 MAART 1989

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**betreffende de bescherming
van het tropisch regenwoud**

(Ingediend door de heren Daras
en Van Dienderen)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In plaats van naar jaarlijkse traditie een man of vrouw van het jaar te verkiezen, heeft Time Magazine zopas die eer gegund aan ... de planeet Aarde. Die wat ongewone onderscheiding heeft in meer dan één opzicht symboolwaarde. Ze toont tegelijk aan dat wij onze kennis hebben verruimd en dat ons angstgevoel is toegenomen. Dank zij de modernste technische middelen, bijvoorbeeld de satellieten, zijn wij er immers in geslaagd een massa informatie in te winnen over onze planeet en de ontwikkeling ervan. Aan de hand daarvan kunnen wij vandaag constateren dat de beschermende ozonlaag wordt aangetast, de woestijnvorming voortschrijdt en het bosareaal steeds verder terugloopt... Kortom wij realiseren ons gaandeweg dat ons « ruimteschip » vergankelijk is en de gedachte daaraan beangstigt ons.

Ofschoon men in wetenschappelijke kringen alsmaar meer alarm slaat en men bij de beleidsmakers alsmaar meer overtuigd raakt dat er wat moet worden gedaan, staan lokale, vaak particuliere belangen waarbij alleen maar misdadig winstbejag op korte termijn voorzit, de onontbeerlijke maatregelen in de weg.

1988 kan in dat opzicht als voorbeeld dienen. Het volstaat een aantal feiten in herinnering te brengen die verband houden met de problemen die in deze resolutie aan de orde zijn :

— over de hele wereld constateren wetenschapslui een onrustwekkende toeneming van het broeikasef-

noncent un bouleversement planétaire dans les prochaines décennies;

— un chef indien amazonien vient jusque Bruxelles pour plaider la cause de sa forêt menacée par un barrage;

— dans l'Irian Jaya (partie indonésienne de la Nouvelle-Guinée), les autorités indonésiennes mènent contre les papous une guerre qui tourne au génocide — le but : permettre l'implantation de plus d'un million de colons javanais en déboisant;

— la destruction des forêts du Sarawak (nord Bornéo) a pris une telle ampleur que le groupement « Friends of the Earth International » en fait un axe prioritaire de sa campagne annuelle;

— le 22 décembre, Chico Mendez, protecteur de la forêt et non-violent, est assassiné à l'instigation de « *fazendeiros* » qui croient que l'Amazonie leur appartient.

La situation est donc grave. Nous le savons. Par conséquent, ne pas agir devient de la complicité.

La situation

Chaque année, 20 millions d'hectares de forêts disparaissent. Or, la forêt joue un rôle capital, tant au point de vue économique qu'écologique. Elle est en effet un élément important de la régulation climatique (la diminution des superficies boisées entraînant une augmentation de l'effet de serre) et de la production d'oxygène. Dans les régions montagneuses, les forêts sont un facteur indispensable de fixation des sols, et leur disparition provoque érosion et crues catastrophiques, comme cela s'est produit au Bengla Desh.

Les causes principales de la déforestation sont de deux ordres que l'on pourrait qualifier, en simplifiant, d'interne et d'externe.

Dans les causes internes, on peut principalement distinguer :

— la nécessité de s'approvisionner en bois comme source d'énergie primaire. Dans la majorité des pays du Tiers Monde, la hausse des prix de l'énergie, et une démographie galopante ont provoqué une ruée sur le patrimoine forestier. Ce sont surtout les populations rurales les plus défavorisées qui sont concernées par la raréfaction du bois à brûler. Actuellement, 1,3 milliard de personnes n'ont pas assez de bois pour préparer les repas. Elles seront 2,5 milliards en l'an 2 000;

— la tentation de certains gouvernements de résoudre les problèmes de chômage et de misère en ouvrant à la colonisation sauvage des territoires forestiers importants, au détriment des populations qui y sont implantées. On ne connaît que trop les conséquences de ces politiques : déboisement, exploitation

fect et kondigen voor de komende decennia ingrijpende veranderingen op onze planeet aan;

— een Indiaanse hoofdman uit het Amazonegebied komt helemaal naar Brussel gereisd om het hier op te nemen voor het woud, dat zijn leefgebied is en dat bedreigd wordt door de bouw van een stuwdam;

— op Irian Jaya (het Indonesische deel van Nieuw-Guinea) voeren de Indonesische autoriteiten tegen de Papoea's een oorlog die de proporties van een ware volkenmoord dreigt aan te nemen. Doel ervan is via ontbossing de vestiging mogelijk te maken van meer dan een miljoen Javaanse kolonisten;

— de vernieling van de wouden op Sarawak (Noord-Borneo) heeft zo'n omvang aangenomen dat de organisatie « Friends of the Earth International » ze tot een prioritair thema van haar jaarlijkse campagne heeft gemaakt;

— op 22 december 1988 wordt de pleitbezorger van het oerwoud en de geweldloosheid Francisco « Chico » Mendez vermoord op aanstichting van « *fazendeiros* » (grootgrondbezitters) die stellen dat het Amazonegebied hen toebehoort.

De toestand is dan ook zeer ernstig. Wij weten dat, zodat wij ons schuldig maken aan medeplichtigheid als wij niets ondernemen.

Situatieschets

Jaarlijks verdwijnen 20 miljoen hectaren woud. Dit laatste is zowel economisch als ecologisch van kapitaal belang. Het heeft namelijk een sterk klimaatregelende invloed (de inkrimping van de beboste oppervlakten doet het broeikaseffect toenemen) en draagt bij tot de zuurstofaanmaak. In bergstreken zijn wouden onontbeerlijk om de bodem te stabiliseren en wanneer ze verdwijnen, treden erosie en catastrofale wateroverlast op, zoals nog onlangs in Bangla Desh.

De ontbossing heeft twee soorten oorzaken, die men bij wijze van vereenvoudiging als intern en extern kan bestempelen.

Onder de interne oorzaken kan voornamelijk een onderscheid worden gemaakt tussen :

— de noodzakelijke bevoorrading in hout als primaire bron van energie. In de meeste Derde-Wereldlanden hebben een stijging van de energieprijzen en een uit de hand lopende bevolkingsaanwas een ware stormloop naar de bosopstanden ontketend. Vooral de meest ontriefde plattelandsbewoners worden getroffen doordat brandhout schaarser wordt. Momenteel hebben 1,3 miljard mensen niet genoeg hout om voedsel te bereiden. In het jaar 2000 zal dat aantal zijn opgelopen tot 2,5 miljard;

— de verleiding waaraan bepaalde regeringen zijn bezweken om het werkloosheids- en armoedevraagstuk op te lossen door aanzienlijke bosgebieden open te stellen voor een ongebreidelde kolonisatie. Dat gaat ten nadele van de bevolkingsgroepen die daar wonen. De gevolgen van dat beleid zijn maar al te bekend :

agricole, épuisement rapide des fragiles sols tropicaux, érosion, nouveaux déboisements, etc...

Mais les causes externes, tenant aux relations économiques internationales, jouent également un rôle déterminant; en particulier l'état d'endettement des pays du Tiers-Monde, et la politique menée par les institutions de crédit du Nord, la Banque Mondiale, et le FMI, qui poussent les pays du Sud à développer au maximum leurs exportations. Ces pays doivent dès lors procéder à des déboisements massifs pour exporter des essences tropicales, et faire place au développement rapide de la grande culture et de l'exploitation minière à ciel ouvert.

Les solutions possibles

Du bref constat qui précède, on peut déduire quelques propositions fondamentales pour préserver les forêts des pays du Sud. Ces propositions rejoignent d'ailleurs largement celles qui sont avancées par le rapport Brundtland, récemment déposé par la Commission Mondiale pour l'Environnement et le Développement sous l'intitulé « Notre Avenir à Tous » (1) :

- conversion de créances en monnaie locale et affectation à des programmes favorisant un développement non destructeur des écosystèmes, en co-gestion avec des ONG (énergies renouvelables, reboisement, planning familial...);

- refus de participer à des projets de « mise en valeur » des zones forestières, qui signifient le plus souvent leur destruction;

- limitation drastique des importations de bois tropicaux par les pays industrialisés;

- établissement chez nous d'une politique forestière à long terme visant à prévoir nos besoins et à réduire au maximum notre dépendance extra-européenne (ce qui implique également de modifier la législation en matière successorale);

- valorisation de notre patrimoine forestier propre, entre autre par la récupération des sous-produits, la réutilisation des bois usagés, le recyclage du papier,...;

- enfin, promotion de ces différentes politiques dans les instances internationales auxquelles participe notre pays, et plus particulièrement les Communautés Européennes.

Il est grand temps que des mesures fondamentales telles que celle préconisées ci-dessus soient prises si nous ne voulons pas que nos enfants nous accusent de non-assistance à planète en danger.

J. DARAS

(1) « Notre Avenir à Tous », Comm. Mondiale pour l'Environnement et le Développement — Editions du Fleuve — Québec, Mai 1988.

ontbossing, landontginning, spoedige uitputting van de kwetsbare bodem van de tropische wouden, erosie, nieuwe ontbossingen enz.

Maar ook externe oorzaken, die verband houden met de internationale economische betrekkingen, zijn bepalend. Vooral de schuldenlast van de Derde-Wereldlanden en het beleid van de kredietinstellingen in het noordelijk halfrond, zoals de Wereldbank en het I.M.F., zetten de landen uit het zuidelijk halfrond ertoe aan zoveel mogelijk te exporteren. Bijgevolg moeten die landen massaal gaan ontbossen om tropische houtsoorten te kunnen uitvoeren en moeten de wouden plaats maken voor de snelle ontwikkeling van grootschalige teelten en open mijnbouw.

Mogelijke oplossingen

Uit het vorenstaande korte overzicht kunnen wij een aantal fundamentele voorstellen puren om het regenwoud te beschermen. Die voorstellen sluiten trouwens nauw aan bij die welke zijn geformuleerd in het Brundtland-rapport, dat de Wereldcommissie inzake Milieu en Ontwikkeling onlangs heeft aangeboden onder de titel « Notre Avenir à Tous » (1) :

- schuldvorderingen zouden in lokale valuta kunnen worden omgezet en bestemd voor programma's die een niet op vernieling van de ecosystemen gerichte ontwikkeling bevorderen. Die programma's (vernieuwbare energiebronnen, herbebossing, geboortenregeling ...) zouden door N.G.O.'s worden medebeheerd;

- deelname aan zogenaamde projecten « voor de exploitatie van » bosgebieden moet worden geweigerd, want dat komt er meestal op neer dat de bossen worden vernield;

- geïndustrialiseerde landen moeten hun import van tropische houtsoorten drastisch gaan beperken;

- in België moet een bosbouwbeleid op lange termijn worden uitgewerkt dat tot doel heeft in onze behoeften te voorzien, zodat wij onze extra-Europese afhankelijkheid voor de import van hout zoveel mogelijk kunnen beperken (wat tevens een wijziging van de wetgeving inzake erfrecht impliceert);

- we moeten ons eigen bosbezit ten nutte maken, onder meer door afgeleide produkten terug te winnen, reeds verwerkt hout opnieuw te gebruiken, kringloop-papier te gebruiken ...;

- tot slot, moet ons land voornoemde beleidskeuzes aanprijzen in de internationale instellingen waarin het zitting heeft, inzonderheid in de Europese Gemeenschappen.

Willen wij van onze kinderen niet het verwijt te horen krijgen dat wij een planeet in gevaar niet ter hulp zijn gekomen, dan is het de hoogste tijd dat de hierboven uiteengezette fundamentele maatregelen worden genomen.

(1) « Notre Avenir à Tous », Wereldcommissie inzake Milieu en Ontwikkeling — Editions du Fleuve — Québec, mei 1988.

PROPOSITION DE RESOLUTION

La Chambre,

Constatant le rythme effréné qu'a pris la déforestation dans les pays tropicaux;

Considérant les conséquences graves de cette destruction pour la planète, son écosystème, son climat et son patrimoine génétique;

Considérant le diagnostic et les propositions émanant du rapport de la Commission Mondiale pour l'Environnement et le Développement, et particulièrement ses appels à la nécessaire mise en œuvre d'un « développement soutenable »;

Consciente des liens existants entre la déforestation et la pauvreté et l'endettement des pays du Sud;

Presse le gouvernement de mettre en œuvre une politique déterminée, visant à :

— reconvertir la dette des pays du Sud en projets de développement non-destructeurs de l'écosystème;

— refuser de participer à des projets bilatéraux ou multilatéraux destructeurs de la forêt;

— limiter rapidement et drastiquement nos importations de bois tropicaux. La Belgique doit voter contre les prêts de la Banque mondiale qui constituent une menace pour la forêt tropicale et les Indiens qui y habitent;

— encourager les régions à mener une politique forestière visant à mieux satisfaire nos besoins à court, moyen et long terme, afin de reconstituer une véritable filière économique du bois;

— encourager la réutilisation des bois usagés et le recyclage du papier.

Demande au gouvernement de défendre fermement ces options politiques dans les instances internationales, en particulier les Communautés Européennes.

1er février 1989.

J. LARAS

H. VAN DIENDEREN

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

De Kamer,

Constaterend dat tropische landen in razendsnel tempo worden ontbost;

Gelet op de zeer ernstige gevolgen van die vernieling voor de planeet, zijn ecosysteem, klimaat en genetische erfgoed;

Gelet op de diagnose en de voorstellen vervat in het rapport van de Wereldcommissie inzake Milieu en Ontwikkeling en vooral op haar oproep voor de onontbeerlijke realisatie van een « draaglijke ontwikkeling »;

Zich bewust van het verband tussen de ontbossing en de armoede en schuldenlast van de landen in het zuidelijk halfmond;

Vraagt de regering met aandrang een doelgericht beleid te ontwikkelen dat ertoe strekt :

— de schuldenlast van de landen in het zuidelijk halfmond om te zetten in ontwikkelingsprojecten die het ecosysteem ongemoeid laten;

— de deelname aan bilaterale of multilaterale bosvernietigende projecten te weigeren;

— onze invoer van tropische houtsoorten spoedig en drastisch te beperken, met name moet België stemmen tegen leningen van de wereldbank, als die het regenwoud en zijn Indiaanse bewoners in het gedrang brengen;

— de gewesten ertoe te bewegen een bosbouwbeleid te voeren waarmee wij beter in onze behoeften op korte, middellange en lange termijn kunnen voorzien, zodat het bos opnieuw economisch rendabel kan worden gemaakt;

— het hergebruik van verwerkt hout en het gebruik van kringlooppapier aan te moedigen.

Verzoekt de regering die beleidskeuzes krachtig te verdedigen in de internationale instellingen, inzonderheid in de Europese Gemeenschappen.

1 februari 1989.